

Odborné stanovisko

podľa § 1 ods. (2) písm. f) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov

Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva (ďalej ako „Stredisko“) klient doručil podnet so žiadosťou o odborné stanovisko k otázke možnej diskriminácie z dôvodu rôznych cenníkov pre rozdielne formy (celoročná, týždenná) poskytovania sociálnej služby v zariadení sociálnych služieb. Stredisko vydalo v predmetnej veci nasledovné odborné stanovisko podľa § 1 ods. 2 písm. f) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších právnych predpisov (ďalej ako „zákon o zriadení Strediska“).

Z obsahu podnetu a právnej úpravy zákona o sociálnych službách

Z podnetu vyplývalo, že súkromné združenie zriadilo v roku xxxx Domov sociálnych služieb (ďalej ako „DSS“) celoročnou formou. V roku xxxx doplnilo tiež týždennú formu. Podľa informácií zverejnených na webovej stránke ku dňu vydania odborného stanoviska malo 12 klientov – mladých dospelých, ktorí boli do DSS zväčša prijatí po ukončení ústavnej starostlivosti vykonávanej v detských domovoch. DSS prijímateľom sociálnej služby poskytuje pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, sociálne poradenstvo, sociálnu rehabilitáciu, ubytovanie, stravovanie, upratovanie, pranie, žehlenie a údržbu bielizne a šatstva, osobné vybavenie. Zároveň zabezpečuje: ošetrovateľskú starostlivosť, rozvoj pracovných zručností, pomoc pri pracovnom uplatnení, záujmovú činnosť. Súkromné združenie je neverejným poskytovateľom sociálnych služieb.

Podľa § 72 ods. 4 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej ako „zákon o sociálnych službách“) „*Neverejný poskytovateľ sociálnej služby zabezpečí, aby priemerná suma úhrady za sociálnu službu po prepočítaní tejto úhrady na prijímateľa sociálnej služby na mesiac alebo na inú jednotku výkonu podľa § 77 ods. 1, a ak ide o sociálnu službu v zariadení, po prepočítaní tejto úhrady na mesiac na počet miest v zariadení zapísaný v registri, bola najviac vo výške rozdielu medzi*

a) ekonomicky oprávnenými výdavkami neverejného poskytovateľa tejto sociálnej služby za predchádzajúci rozpočtový rok, po prepočítaní týchto výdavkov na prijímateľa sociálnej služby na mesiac alebo na inú jednotku výkonu podľa § 77 ods. 1, a ak ide o sociálnu službu v zariadení, po prepočítaní týchto výdavkov na mesiac na počet miest v zariadení zapísaný v registri a

b) príjmom neverejného poskytovateľa sociálnej služby za predchádzajúci rozpočtový rok

z 1. finančného príspevku podľa § 76, § 77, § 78a a 78aa, po prepočítaní týchto príjmov na prijímateľa sociálnej služby na mesiac alebo na inú jednotku výkonu podľa § 77 ods. 1, a ak ide o sociálnu službu v zariadení, po prepočítaní týchto príjmov na mesiac na počet miest v zariadení zapísaný v registri, a

2. úhrady ošetrovateľskej starostlivosti na základe verejného zdravotného poistenia, ak ide o sociálnu službu v zariadeniach uvedených v § 26, § 35, § 36, § 38 a 39, po prepočítaní týchto príjmov na mesiac na počet miest v zariadení zapísaný v registri.“

Podľa § 72 ods. 8 zákona o sociálnych službách „Prijímateľ sociálnej služby neplatí úhradu za odborné činnosti, obslužné činnosti a ďalšie činnosti v čase jeho neprítomnosti okrem úhrady za ubytovanie a úhrady za poskytovanie vecných plnení spojených s poskytovaním ambulantnej sociálnej služby v spoločných priestoroch, ak voľné miesto nie je na prechodný čas obsadené inou fyzickou osobou a prijímateľ sociálnej služby a poskytovateľ sociálnej služby sa nedohodnú inak. Prvá veta sa nevzťahuje na sociálnu službu uvedenú v § 32a a 32b; prijímateľ sociálnej služby uvedenej v § 32b v čase neprítomnosti dieťaťa úhradu za stravovanie neplatí.“

Podľa § 13 ods. 1 zákona o sociálnych službách „Sociálna služba sa poskytuje ambulantnou formou, terénnou formou, pobytovou formou alebo inou formou podľa nepriaznivej sociálnej situácie a prostredia, v ktorom sa fyzická osoba zdržiava.“

Podľa § 13 ods. 5 zákona o sociálnych službách „Pobytová sociálna služba v zariadení sa poskytuje, ak súčasťou sociálnej služby je ubytovanie. Pobytová sociálna služba sa poskytuje ako celoročná sociálna služba alebo týždenná sociálna služba. Týždenná sociálna služba sa neposkytuje počas sobôt a nedeľ, štátnych sviatkov a ďalších dní pracovného pokoja; ak štátny sviatok alebo ďalší deň pracovného pokoja pripadne na pracovný deň, možno týždennú sociálnu službu poskytovať aj počas týchto dní. Pobytovú sociálnu službu možno maloletému dieťaťu poskytnúť len s písomným súhlasom zákonného zástupcu, osobe pozbavenej spôsobilosti na právne úkony len s písomným súhlasom fyzickej osoby, ktorú súd ustanovil za opatrovníka.“

Podľa § 5 zákona o sociálnych službách „Práva ustanovené týmto zákonom sa zaručujú rovnako každému v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania ustanovenou osobitným predpisom.“

S cieľom vyhodnotenia predmetného podnetu z hľadiska dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania v zmysle zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) Stredisko požiadalo klienta o uvedenie legitímnych dôvodov, pre ktoré je cena za ubytovanie v DSS za mesiac rovnaká tak pre klientov celoročnej formy poskytovaných sociálnych služieb, ako aj pre klientov týždennej formy poskytovaných

sociálnych služieb. Respektíve z čoho vychádza pri tvorbe cenníka poskytovaných sociálnych služieb v DSS, v zmysle ktorého je cena za ubytovanie za deň vyššia pre klientov týždennej formy poskytovaných sociálnych služieb ako pre klientov celoročnej formy poskytovaných sociálnych služieb.

Klient Stredisku v odpovedi na žiadosť o doplnenie informácií uviedol nasledovné: „Poskytovateľom stanovená suma úhrady za jednotlivé odborné a obslužné činnosti v Cenníkoch poskytovaných sociálnych služieb pre jednotlivé druhy a formy poskytovanej sociálnej služby (ďalej len „cenník“) pre vybraných prijímateľov vychádza z postupu, ktorý stanovuje § 72 ods. 3 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách.

Pre každý druh a formu sociálnej služby je spracovaný cenník. Neverejný poskytovateľ sociálnej služby, sumu úhrady za sociálnu službu poskytovanú nie na účely zisku, určuje v súlade s aktuálnym cenníkom sociálnej služby, najviac vo výške ekonomicky oprávnených nákladov, zníženú v zmysle § 72 zákona č. 448/2008 Z. z.

- o príjem z finančného príspevku na prevádzku poskytovanej sociálnej služby podľa § 77 zákona

- a o príjem z finančného príspevku na poskytovanie sociálnej služby z MPSVR SR podľa § 78a zákona.

Pri tvorbe cenníka neverejný poskytovateľ vychádza

1. z výšky ekonomicky oprávnených nákladov,

2. z výšky finančného príspevku na prevádzku poskytovanej sociálnej služby podľa § 77 zákona

3. a výšky finančného príspevku na poskytovanie sociálnej služby z MPSVR SR podľa § 78a zákona.

V zmysle § 17 ods. 2 zákona č. 448/2008 Z. z. ubytovanie podľa odseku 1 je poskytovanie bývania v obytnej miestnosti alebo v jej časti s príslušenstvom, užívanie spoločných priestorov a poskytovanie vecných plnení spojených s ubytovaním alebo poskytnutie prístrešia na účel prenocovania.

Celoročné náklady na ubytovanie sú rovnaké pri týždennej aj celoročnej forme (napr. kúrenie, dodávka vody a elektriny spojené s bývaním, odpisy a pod.). Priestory určené na bývanie sa udržiavajú v prevádzke aj cez víkend, kedy sa neposkytuje týždenná forma (napr. vykurovanie). Nasledne sú náklady rozpočítané počtom dní pre úhradu - pri celoročnej na kalendárne dni, - pri týždennej na pracovné dni.“

Právne posúdenie

Porušením zákazu diskriminácie, resp. nedodržaním zásady rovného zaobchádzania je najmä také menej priaznivé zaobchádzanie, ktorého motívom je vrodená charakteristika, alebo iný zákonom chránený znak neprípustného nerovného zaobchádzania. Prostredníctvom ustanovenia § 8 antidiskriminačného zákona vymedzuje zákonodarca aj prípady tzv. prípustného menej priaznivého zaobchádzania. K dôvodnému záveru o diskriminácii možno dospieť na základe kumulatívnej identifikácie antidiskriminačným zákonom chránenej oblasti právnych vzťahov, ktoré upravuje § 3 ods. 1 antidiskriminačného zákona¹, zakázaných dôvodov menej priaznivého zaobchádzania uvedených v § 2 ods. 1 antidiskriminačného zákona², ako aj definičných znakov foriem diskriminácie, uvedených v § 2a antidiskriminačného zákona³. Na základe zisteného skutkového stavu je zároveň nutné vyhodnotiť si otázku toho, či došlo alebo mohlo dôjsť k menej priaznivému zaobchádzaniu.

Z okolností, ktoré klient predložil Stredisku je nesporné, že predmetná právna vec spadá do oblasti právnych vzťahov, na ktoré sa vzťahuje povinnosť dodržiavať zásadu rovného zaobchádzania, t.j. oblasť sociálneho zabezpečenia.

V podnete sa klient dopytoval či predstavuje diskrimináciu skutočnosť, že cena za ubytovanie v DSS je za deň vyššia pre klientov týždennej formy poskytovaných sociálnych služieb, ktoré sú poskytované výlučne počas pracovných dní ako pre klientov celoročnej formy poskytovaných sociálnych služieb, ktorá sa poskytuje každý jeden kalendárny deň v roku. Konkrétne podľa Cenníka poskytovaných sociálnych služieb pri celoročnej forme je cena za ubytovanie v jednolôžkovej izbe za jeden deň pri 30 kalendárnych dňoch 7,30 eur. Podľa Cenníka poskytovaných sociálnych služieb pri týždennej forme je cena za ubytovanie v jednolôžkovej izbe za jeden deň 11 eur. Pričom cena za ubytovanie v jednolôžkovej izbe za mesiac pri 30 kalendárnych dňoch v rámci celoročnej formy ubytovania je 220 eur rovnako ako cena za ubytovanie v jednolôžkovej izbe za mesiac pri 20 pracovných dňoch v rámci týždennej formy ubytovania.

V predmetnej právnej veci je tak potrebné posúdiť, či vyššie uvedená rozdielna úhrada za deň za ubytovanie pri celoročnej a týždennej forme poskytovaných sociálnych služieb

¹ „Každý je povinný dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania v oblasti pracovnoprávných a obdobných právnych vzťahov, sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti, poskytovania tovarov a služieb a vo vzdelávaní.“

² „Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti.“

³ „Diskriminácia je priama diskriminácia, nepriama diskriminácia, obťažovanie, sexuálne obťažovanie a neoprávnený postih; diskriminácia je aj pokyn na diskrimináciu a nabádanie na diskrimináciu.“

predstavuje menej priaznivé zaobchádzanie voči klientom týždennej formy poskytovaných sociálnych služieb, ktorí platia vyššiu cenu za deň za ubytovanie v DSS. Podľa právneho názoru Strediska uvedená vyššia cena za ubytovanie pre klientov týždennej formy sociálnych služieb nepredstavuje menej priaznivé zaobchádzanie v zmysle antidiskriminačného zákona, nakoľko je legitímne odôvodnená, a to skutočnosťou, že celoročné náklady na ubytovanie sú rovnaké pri týždennej aj celoročnej forme (napr. kúrenie, dodávka vody a elektriny spojené s bývaním, odpisy a pod.). Rovnako priestory určené na bývanie sa udržiavajú v prevádzke aj cez víkend, kedy sa neposkytuje týždenná forma (napr. vykurovanie). Uvedenú skutočnosť Stredisko považuje za legitímny dôvod pri stanovení rovnakej ceny za ubytovanie v DSS za mesiac tak pre klientov celoročnej formy poskytovaných sociálnych služieb, ako aj pre klientov týždennej formy poskytovaných sociálnych služieb.

Rovnako podstatnou skutočnosťou je, že pri tvorbe cenníka neverejný poskytovateľ vychádza z ustanovenia § 72 ods. 4 zákona o sociálnych službách, ktorý musí dodržiavať. Nemožno tak cenník, ktorý je v súlade s uvedeným ustanovením považovať za diskriminačný.

Na dosiahnutie právne odôvodneného záveru o existencii diskriminácie v zmysle antidiskriminačného zákona je nevyhnutné, aby okrem identifikácie chránenej oblasti právnych vzťahov boli súčasne preukázané aj objektivizovateľné skutočnosti nasvedčujúce tomu, že osoba, ktorá diskriminuje zaobchádza s obeťou diskriminácie menej priaznivo z dôvodu, ktorý zákon výslovne zakazuje ako neprípustný dôvod rozdielného zaobchádzania. V posudzovanom prípade Stredisko zároveň neidentifikovalo žiadny zo zakázaných dôvodov menej priaznivého zaobchádzania uvedených v § 2 ods. 1 antidiskriminačného zákona. Z opísaných okolností prípadu Stredisko tak neidentifikovalo možný diskriminačný motív stanovenia rovnakej ceny za ubytovanie v DSS za mesiac tak pre klientov celoročnej formy poskytovaných sociálnych služieb, ako aj pre klientov týždennej formy poskytovaných sociálnych služieb.

Motív (dôvod) diskriminácie nie je potrebné dokazovať. Existenciu diskriminačného dôvodu a príčinnú súvislosť medzi namietaným diskriminačným konaním a týmto dôvodom je však potrebné vyvodiť z okolností prípadu, pričom musí existovať dôvodná domnienka jeho existencie a príčinnej súvislosti s namietaným konaním. Medzi dôvodom diskriminácie a medzi vzniknutou nevýhodou (nerovnováhou) musí existovať príčinná súvislosť.⁴

⁴ Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. IV. ÚS 30/2019 z 24. januára 2019, dostupné online na: https://www.ustavnysud.sk/ussr-intranet-portlet/docDownload/c48c1005-0f4b-435b-92d7-d991dd24d5ae/Rozhodnutie%20%20Uznesenie%20z%20predbe%C5%BEEn%C3%A9ho%20prerokovania%20IV.%20%C3%9AS%2030_2019.pdf.

Vzhľadom k tomu, že na základe predložených skutkových okolností prípadu vrátane identifikácie ustanovení zákona o sociálnych službách, z ktorých vychádza neverejný poskytovateľ sociálnej služby pri tvorbe cenníka, ako aj vzhľadom na legitímne odôvodnenie stanovenia rovnakej ceny za ubytovanie v DSS za mesiac tak pre klientov celoročnej formy poskytovaných sociálnych služieb, ako aj pre klientov týždennej formy poskytovaných sociálnych služieb nemožno považovať vyššiu úhradu za deň za ubytovanie pri týždennej forme poskytovaných sociálnych služieb za menej priaznivé zaobchádzanie v zmysle antidiskriminačného zákona. Stredisko zároveň neidentifikovalo možný diskriminačný motív stanovenia rovnakej ceny za mesiac za ubytovanie v DSS pre klientov celoročnej formy, ako aj týždennej formy ubytovania, v dôsledku čoho neidentifikovalo kumulatívne splnenie zákonných znakov diskriminácie. Z tohto dôvodu nie je možné dospieť k odôvodnenému záveru o porušení zásady rovnakého zaobchádzania v zmysle antidiskriminačného zákona a príslušného antidiskriminačného ustanovenia zákona o sociálnej službe pri stanovení rovnakej ceny za mesiac za ubytovanie v DSS tak pre klientov celoročnej formy poskytovaných sociálnych služieb, ako aj pre klientov týždennej formy poskytovaných sociálnych služieb.

Záver

Stredisko na základe posúdenia predmetného podnetu zastáva právny názor, že zo skutočností opísaných v doručenom podnete nemožno považovať vyššiu úhradu za deň za ubytovanie pri týždennej forme poskytovaných sociálnych služieb ako pri celoročnej forme poskytovaných sociálnych služieb za menej priaznivé zaobchádzanie v zmysle antidiskriminačného zákona. Podľa právneho názoru Strediska uvedená vyššia cena za ubytovanie pre klientov týždennej formy sociálnych služieb nepredstavuje menej priaznivé zaobchádzanie v zmysle antidiskriminačného zákona, nakoľko je legitímne odôvodnená. Stredisko zároveň neidentifikovalo možný diskriminačný motív stanovenia rovnakej ceny za mesiac za ubytovanie v DSS pre klientov týždennej formy poskytovaných sociálnych služieb rovnako ako celoročnej formy poskytovaných sociálnych služieb. V zmysle uvedeného v posudzovanom prípade nedospelo ku kumulatívnej identifikácii základných definičných znakov diskriminácie podľa antidiskriminačného zákona, na základe ktorých by konštatovalo dôvodný záver o porušení zákazu diskriminácie.

PhDr. Silvia Porubánová
výkonná riaditeľka